

Poselství Svatého otce Františka k 5. světovému dni chudých

14. listopadu 2021, 33. neděle v mezidobí

„Vždyť chudé máte mezi sebou vždycky“ (Mk 14,7)

1. „Vždyť chudé máte mezi sebou vždycky“ (Mk 14,7). Tato slova vyslovil Ježíš během oběda v Betánii v domě Šimona, nazývaného Malomocného, několik dní před Velikonocemi. Evangelista vypráví, že tam vešla žena s alabastrovou nádobou plnou vzácného oleje a potřela jím Ježíšovu hlavu. Toto gesto vyvolalo velký údiv a zavdalo příčinu dvěma různým výkladům.

První je reakce některých přítomných, včetně učedníků, kteří vzhledem k hodnotě vonného oleje – asi 300 denárů, tedy asi roční plat dělníka – zastávali názor, že bylo lepší ho prodat a výtěžek dát chudým. Z Janova evangelia vyplývá, že tuto pozici zastával Jidáš: „Proč se ten olej neprodal za tři sta denárů a nedal se chudým?“ A evangelista dodává: „To řekl, ne že by mu záleželo na chudých, ale že byl zloděj: spravoval pokladnu a bral z toho, co se do ní dávalo“ (Jan 12,5–6). Ne náhodou vychází tato drsná kritika z úst zrádce: dokládá, že ti, kdo nemyslí na chudé, zrazují Ježíšovo učení a nemohou být jeho učedníky. Připomeňme si v této souvislosti důrazná Origenova slova: „Jidáš předstíral, že má starost o chudé (...). Pokud je tu ještě někdo, kdo má svěřenou církevní pokladnici a stejně jako Jidáš se vyjadřuje ve prospěch chudých, pak si z ní však vezme to, co do ní druzí vloží, ať skončí stejně jako Jidáš.“¹

Druhý výklad podává sám Ježíš. Díky němu mohou přítomní pochopit hluboký smysl gesta, které žena vykonala. Říká: „Nechte ji! Proč jste na ni zlí? Vykonala na mně dobrý skutek“ (Mk 14,6). Ježíš si je vědom, že se blíží jeho smrt, a spatřuje v tomto gestu předobraz pomazání svého těla bez života předtím, než bude vloženo do hrobky. Tento pohled překonává jakékoli očekávání spolustolujících. Ježíš jim připomíná, že prvním chudým je on, nejchudší z chudých, on je všechny zastupuje. Právě i jménem chudých, osamocených, vyloučených a diskriminovaných, přijímá Boží syn gesto této ženy. Ona, se svou ženskou citlivostí, ukazuje, že je jediná, kdo chápe Ježíšovo rozpoložení. Tato žena, možná právě proto, že je neznámá, je určena k tomu, aby byla předobrazem celého světa žen, který v následujících staletích nebude slyšen a podstoupí násilí. Zde ukazuje významnou přítomnost žen, které se účastní vrcholných okamžiků Kristova života: jeho ukřižování, smrti, pochování a jeho zjevení v osobě Zmrtvýchvstalého. Ženy, často diskriminované a držené daleko od zodpovědných míst, jsou na stránkách evangelia představitelkami příběhu zjevení. Vystihují to Ježíšova závěrečná slova, která propůjčují této ženě velké evangelizační poslání: „Amen, pravím vám: Všude na celém světě, kde bude hlásáno evangelium, se bude na její památku vypravovat také o tom, co vykonala“ (Mk 14,9).

2. Silná „empatie“ mezi Ježíšem a ženou, způsob, jakým Ježíš vykládá své pomazání, v kontrastu s pohoršením Jidášovým a ostatních, otevírá úrodnou cestu reflexi o nerozlučitelném pojítku mezi Ježíšem, chudými a hlásáním evangelia.

---

¹ Srov. *Commento al vangelo di Matteo*, 11,9.

Tvář Boha, kterou zjevuje, je tvář Otce, který je chudým nablízku. Celé Ježíšovo konání potvrzuje, že chudoba není dílem osudu, ale konkrétním znamením Ježíšovy přítomnosti mezi námi. Nenacházíme ho, kdy a kde chceme, ale najdeme ho v životě chudých, v jejich utrpení a v jejich bídě, v nelidských podmínkách, ve kterých jsou mnohdy nuceni žít. Nikdy nepřestanu opakovat, že chudí jsou skutečnými evangelizátory, protože byli prvními, kdo byli evangelizováni a povoláni k tomu, aby se dělili o Pánovo blahoslavenství a jeho království (srov. Mt 5,3).

Chudí nás evangelizují v každé situaci a v každé zeměpisné šířce. Díky nim můžeme znovu objevit skutečnou Otcovu tvář. „Oni nás mají mnoho co učit. Kromě toho že mají účast na *sensus fidei*, poznávají skrze vlastní utrpení trpícího Krista. Je nezbytné, abychom se od nich všichni nechali evangelizovat. Nová evangelizace je pozváním uznat spasitelskou sílu jejich životů a postavit je do středu putující církve. Jsme povoláni objevit v nich Krista, propůjčovat jim svůj hlas v jejich záležitostech, ale také být jejich přáteli, naslouchat jim, chápat je a přijímat tajemnou moudrost, kterou nám Bůh chce sdělit jejich prostřednictvím. Naše angažovanost nespočívá výlučně ve skutcích či podpůrných a asistenčních programech. Duch uvádí do pohybu nikoli vypjatý aktivismus, ale především pozornost obrácenou k druhému, „jehož považujeme za totožného se sebou samým“. Tato láskyplná pozornost je počátkem pravé starosti o druhého člověka a plyne z ní touha skutečně usilovat o jeho dobro.²

3. Ježíš je nejen na straně chudých, ale *sdílí i jejich úděl*. Pro jeho učedníky v každé době je to silné učení. Jeho slova „chudé máte mezi sebou vždycky“ vyjadřují také, že přítomnost chudých mezi námi je trvalá, nemůže však vést k tomu, že si na ni zvykne a budeme lhotejní, nýbrž k tomu, abychom my sami měli účast na jejich životě a nikterak se nezbavovali zodpovědnosti. Chudí nestojí mimo společenství. Jsou to bratři a sestry, jejichž utrpení je třeba vzít za své, aby se jim ulevilo v bídě, aby nebyli odsouváni, aby jim byla navrácena ztracená důstojnost, aby mohli patřit do společnosti. Na straně druhé jsme si vědomi, že dobročinné gesto předpokládá dobrodince a obdarovaného, protože sdílení vyvolává bratrství. Almužna je občasná, sdílení však je věc trvalá. Almužna s sebou nese riziko, že vyzdvihne toho, kdo ji dává, a pokoří toho, kdo ji dostává. Sdílení podporuje solidaritu a je nezbytným předpokladem pro dosažení spravedlnosti. Zkrátka, chtějí-li věřící vidět Ježíše a dotknout se ho, vědí, na koho se obrátit: chudí jsou Kristovou svátostí, zobrazují a připomínají ho.

Je mnoho příkladů světců a světic, kteří sdíleli s chudými svou životní cestu. Myslím například na otce Damiána de Veustera, svatého apoštola malomocných. Velkodušně odpověděl na povolání, aby se vydal na ostrov Molokai, který se stal čtvrtí malomocných – vyhoštěných, aby s nimi žil a umřel. Vyhrnul si rukávy a udělal vše pro to, aby dal důstojnost životu těchto nemocných a vyhoštěných, považovaných za chátru. Stal se lékařem a zdravotním bratrem, nedbal na riziko, kterému byl vystaven v této „kolonii smrti“, jak byl ostrov nazván, a přinesl sem světlo lásky. Malomocenství zasáhlo i jeho na znamení úplného sdílení s bratry a sestrami, za které dal svůj život. V naší době, poznamenané pandemií

---

² František. Apoštol. exhortace *Evangelii gaudium*, č. 198, 199. Praha: Paulínky, 2014.

koronaviru, je jeho svědectví velice aktuální: Boží milost, i když není vidět, zajisté působí v srdcích mnohých, kteří se konkrétně vydávají chudým.

4. Je zapotřebí, abychom aktivně a s přesvědčením odpověděli na Pánovu výzvu: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu!“ (Mk 1,15). Toto *obrácení* spočívá na prvním místě v tom, abychom otevřeli své srdce a rozeznali mnohé podoby chudoby. Dále, abychom ukazovali Boží království věrohodným životním stylem víry, kterou vyznáváme. Chudí jsou často považováni za vyloučené, řazeni do kategorie, která vyžaduje zvláštní charitativní službu. Jít za Ježíšem znamená, v tomto případě, změnit mentalitu, přijmout výzvu ke sdílení a ke spoluúčasti. Stát se jeho učedníky znamená rozhodnout se nehromadit na zemi poklady, které přinášejí křehkou a pomíjivou jistotu. Naopak, požaduje od nás ochotu osvobodit se od každé vazby, která brání v dosažení skutečného štěstí a blahoslavenství, abychom poznali to, co je trvalé, a nemůže být zničeno ničím a nikým (srov. Mt 6,19–20).

Učení Ježíše Krista i v tomto případě jde proti proudu, protože slibuje to, co mohou vidět a s naprostou jistotou zakusit pouze oči víry: „A každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole kvůli mně, dostane stokrát víc a za podíl bude mít život věčný“ (Mt 19,29). Pokud se nerozhodneme osvobodit se od pomíjivého bohatství, od světské slávy a pýchy, nikdy nebudeme schopni darovat život z lásky. Náš život bude roztěkaný, s mnoha dobrými předsevzetími, svět však nezměníme. Je třeba, aby naše přítomnost ve světě byla znovu věrohodná, abychom se skutečně otevřeli Kristově milosti, která z nás může učinit svědky jeho neomezené lásky.

5. Kristovo evangelium nás vede k tomu, abychom věnovali chudým zcela zvláštní pozornost. Žádá od nás, abychom pojmenovali velké množství různých podob mravního a společenského chaosu, který přináší stále *nové podoby chudoby*. Cestu si razí takový názor, podle kterého chudí jsou za svůj stav nejen zodpovědní, ale jsou netolerovatelnou zátěží pro ekonomický systém, který do středu zájmu staví některé privilegované kategorie. Trh, který ignoruje nebo selektuje etické principy, vytváří nelidské podmínky, které dopadají na lidi, žijící ve zcela nejistých podmínkách. Jsme tak svědky stále nových nástrah extrémní chudoby a nepřijetí, které přicházejí od bezskrupulózních ekonomických a finančních aktérů, kteří nemají humanitární cítění a společenskou odpovědnost.

V minulém roce se navíc přidala další rána, která znásobila počet chudých: pandemie. Soustavně tluče na dveře milionů lidí, a pokud s sebou nepřináší utrpení a smrt, každopádně zvěstuje chudobu. Počet chudých nepřiměřeně vzrostl, bohužel, v příštích měsících ještě vzroste. Některé země stále nesou velice těžké následky pandemie, nejvíce zranitelné osoby pak nemohou uspokojit základní potřeby. Dlouhé řady před jídelnami pro chudé jsou viditelným znamením tohoto zhoršení. Na základě pozorného zkoumání je požadováno, aby byla nacházena nejvhodnější řešení, jak bojovat proti viru na světové úrovni, aniž bychom se zaměřili pouze na parciální zájmy. Zvláště naléhavé je konkrétně odpovědět těm, kdo nesou důsledky nezaměstnanosti, která dramaticky postihuje otce od rodin, ženy, mladé lidi. Sociální solidarita a velkodušnost, ke které jsou, díky Bohu, mnozí ochotni, ve spojení s dlouhodobými podpůrnými projekty, je a bude velkým přínosem v tomto úskalí.

6. Nezodpovězena zůstává otázka, která nemá jednoduchou odpověď: Jak je možné konkrétně odpovědět milionům chudých lidí, kteří se často setkávají jen s lhostejností, či s náznakem, že jsou na obtíž? Jakou cestu spravedlnosti je třeba ujit, aby mohla být překonána sociální nespravedlnost a mohla být nahrazena lidskou důstojností, tolik pošlapávanou? Individualistický životní styl je komplicem v produkci chudoby, často dává chudým plnou zodpovědnost za jejich stav. Chudoba však není dílem osudu, je důsledkem egoismu. Je proto rozhodující, abychom nastavili takové *procesy rozvoje*, ve kterých budou využity *schopnosti každého*, aby komplementárnost kompetencí a rozličnost úloh vytvořily zdroj spolupráce. Je mnoho podob chudoby „bohatých“, které by bylo možné vyléčit bohatstvím „chudých“, kdyby se navzájem setkali a poznali se. Nikdo není tak chudý, aby nemohl ve vzájemném obdarování dát nic ze svého. Chudí nemohou být jenom těmi, kdo dostávají; musí mít i podmínky, ve kterých mohou něco dát, protože dobře vědí jak na to. Kolik příkladů máme kolem sebe! Chudí nás často učí solidaritě a sdílení. Pravdou je, že jsou to lidé, kterým *něco* chybí, často jim chybí *mnoho*, dokonce to, co je *nezbytné*. Nechybí jim však vše, protože si uchovávají důstojnost Božích dětí, kterou jim nikdo a nic nemůže vzít.

7. Stále důležitější je proto *přistupovat k chudobě jinak*. Na tuto výzvu musí vlády a světové instituce odpovědět uplatněním prozíravého sociálního systému, který bude schopen reagovat na nové formy chudoby, která ve světě roste a významně poznamená příští desetiletí. Pokud jsou chudí odsouváni na okraj, jako by nesli vinu za svou situaci, pak je v krizi samotné uchopení demokracie a jakákoli sociální politika selhává. S velkou pokorou bychom měli vyznat, že vůči chudým často projevujeme svou neschopnost. Mluvíme o nich abstraktně, sem tam se zastavíme nad nějakou statistikou, myslíme si, že postačí naše dojetí nad filmovým dokumentem. Chudoba, naopak, by měla vyvolat tvořivé projekty, které posílí skutečnou svobodu a umožní uplatnění schopností, které má každý člověk. Myslet si, že svoboda vzniká a roste úměrně s množstvím našich peněz, je pouhá iluze. Tato myšlenka ať je daleko od nás. Účinná služba chudým vede k akci a umožňuje najít co možná nejvhodnější formy k pozvednutí a podpoře té části lidstva, které je často anonymní a nikdo mu nenaslouchá, odráží však tvář Spasitele, který prosí o pomoc.

8. „Vždyť chudé máte mezi sebou vždycky“ (Mk 14,7). Tato slova nás zvou, abychom nikdy neztratili ze zřetele příležitost ke konání dobra. Na pozadí lze zahlédnout staré biblické přikázání: „Bude-li mezi vámi chudý, ... nezatvrzuj své srdce a nezavírej svou ruku před svým chudým bratrem, ale ochotně mu svou ruku otevři a velkodušně mu půjč, jak vyžaduje nedostatek, kterým trpí. ... Štědře ho obdaruj a nebuď zlý ve svém srdci, až ho budeš obdarovávat, neboť kvůli tomu ti Hospodin, tvůj Bůh, požehná ve všem, co budeš dělat, i ve všem, čeho dosáhneš svým přičiněním. Chudý totiž ze země nevymizí“ (Dt 15,7–8.10–11). Ve stejném duchu hovoří apoštol Pavel, když vybízí křesťany svých komunit, aby pomohli první jeruzalémské komunitě „ne s těžkým srdcem a proti své vůli, protože Bůh miluje radostného dárce“ (2 Kor 9,7). Nejde o to, abychom ulevili svému svědomí nějakou almužnou, ale abychom spíše bojovali proti postoji lhostejnosti a nespravedlnosti, se kterým k chudým přistupujeme.

V této souvislosti je dobré si připomenout také slova sv. Jana Zlatoústého: „Kdo je štědrý, neptá se, jak k čemu došlo, ale chce zlepšit chudé podmínky a dát to, co druhý potřebuje. Chudý člověk má jedinou obranu: svou chudobu a nouzi, ve které se nachází. Nechtěj od něj nic jiného; i kdyby to byl ten nejhorší člověk na světě, pokud mu chybí potřebná obživa, zbavme ho hladu. ... Milosrdný člověk je pro potřebného přístavem: přístav přijímá ztroskotance a zbavuje ho nebezpečí; ať už je zlý, dobrý, jakýkoli. Přístav ho zachrání ve své zátoce. Tak i ty, když vidíš na zemi člověka, který ztroskotal kvůli chudobě, neposuzuj, neptej se, proč se tak stalo, ale zbav ho neštěstí.“³

9. Rozhodující je, abychom byli citlivější a abychom pochopili, co chudí v životních podmínkách, které se neustále mění, potřebují. V ekonomicky nejrozvinutějších oblastech světa jsou dnes lidé méně ochotni bojovat s chudobou než v minulosti. V relativním blahobytu, na který jsme si zvykli, je těžší přinášet oběti, čehokoli se vzdát. Jsme připraveni na cokoli, jen nám nesmí vzít nikdo to, co je plodem snadného zisku. Propadáme nevraživosti, křečovitě nervozitě, pomstychtivosti, která vede ke strachu, úzkosti a v některých případech i k násilí. To není základ, na kterém by bylo možné stavět budoucnost; přece však i toto jsou tváře chudoby, před kterými nesmíme zavřít oči. Musíme být otevření a vidět znamení času, které ukazuje nové způsoby, jak být evangelizátory v současném světě. Vedle okamžité pomoci, se kterou vycházíme vstříc chudým, je zapotřebí být prozíraví a prokazovat nové skutky lásky a křesťanské dobročinnosti jako odpověď na nové podoby chudoby, kterou současné lidstvo zakouší.

Přeji si, aby *Světový den chudých*, který slavíme popáté, stále více zapouštěl kořeny v našich místních církvích a otevíral se nové vlně evangelizace. Ta se setkává s chudými především tam, kde se nacházejí. Nemůžeme čekat, až chudí zaklepou na naše dveře, musíme za nimi vyjít do jejich domovů, do nemocnic a do azylových domů, do ulic, do potměných koutů, kde se často ukrývají, do přijímacích středisek, do uprchlických táborů. Je důležité, abychom pochopili, jak se cítí, co zakoušejí a po čem touží jejich srdce. Vezměme za svá slova kněze Prima Mazzolariho: „Chtěl bych vás poprosit, abyste se mě neptali, *zda-li chudí existují, jací jsou a kolik jich je*. Obávám se totiž, že takové otázky jsou omluvou či záminkou pro to, abychom se odvrátili od zřetelného pokynu svědomí nebo srdce. ... Já jsem chudé nikdy nepočítal, protože není možné je spočítat: chudé je třeba obejmout, ne počítat.“⁴ Chudí jsou mezi námi. Jak evangelní by bylo, kdybychom pravdivě mohli říci: i my jsme chudí, protože jenom tak se nám podaří je opravdu rozpoznat, učinit je součástí našeho života a nástrojem spásy.

Dáno v Římě u sv. Jana Lateránského dne 13. června 2021, v den památky sv. Antonína Paduánského

FRANTIŠEK

---

³ Srov. *Discorsi sul povero Lazzaro*, II, 5.

⁴ Adesso, č. 7, 15. dubna 1949.